

**OILADAGI MA'NAVIY MUHIT — EKSTREMIZM PROFILAKTIKASINING
POYDEVORI**

Maqsudov E'zozbek Sarvar o'g'li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

*Gumanitar fanlar fakulteti Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va
huquq ta'limi yo'nalishi 1 bosqich talabasi*

maqsudovezozbek@gmail.com

Ilmiy Rahbar: Yo'ldashev Avazbek

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 11.04.2026

Revised: 12.04.2026

Accepted: 13.04.2026

KALIT SO'ZLAR:

*Ma'naviy muhit, oila,
ekstremizm, terrorizm,
profilaktika, ma'naviy
immunitet, yoshlar
tarbiyasi, axloq,
g'oyaviy kurash,
O'zbekiston — 2030,
XXI asr bo'sag'asida.*

Bugungi kunda jahon hamjamiyatini tashvishga solayotgan eng og'ir illatlardan biri ekstremizm va terrorizm bo'lib, unga qarshi kurashish faqat kuch ishlatish tizimlari bilan emas, balki jamiyatning asosiy bo'g'ini bo'lgan oiladan boshlanishi hayotiy zaruriyatdir. Mazkur maqolada oiladagi sog'lom ma'naviy muhitning shakllanishi yoshlar ongida yot g'oyalarga nisbatan mustahkam immunitet yaratishning asosiy omili ekanligi ilmiy va falsafiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida Islom Karimovning ma'naviyat va xavfsizlikka oid fundamental asarlari, Abdulla Avloniyning axloqiy o'g'itlari va Shavkat Mirziyoyevning istiqbolli strategiyalari o'zaro uyg'unlikda ko'rib chiqiladi. Maqola mazmuni shuni ko'rsatadiki, oiladagi ota-onaning o'rni va ularning farzand tarbiyasiga bo'lgan mas'uliyati ekstremistik guruhlarining manipulyatsiyasidan himoya qiluvchi eng birinchi qalqon hisoblanadi.

Insoniyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida mafkuraviy va g'oyaviy kurashlar keskinlashib borayotgan bir paytda, har bir davlatning xavfsizligi bevosita uning ma'naviy poydevoriga bog'liqdir. Ma'naviyat shunday qudratli kuchki, u moddiy resurslar o'zlashtirish qilgan joyda millatning omon qolishini va barqarorligini ta'minlaydi. Ayniqsa, ekstremizm kabi balolarning ildizini quritishda ma'naviy tarbiya eng birinchi va eng muhim bosqich bo'lib xizmat qiladi. Oilada shakllanadigan qadriyatlar, ota-onaning farzandiga beradigan nasihati va ularning o'zaro hurmati inson qalbida vatanparvarlik va insonparvarlik urug'larini ekadi. Agar oiladagi muhit buzuvchi yoki befarqlik ustiga qurilgan bo'lsa, u yerda shakllanadigan "bo'shliq" darhol yot g'oyalar bilan to'ldirilishi mumkin. Shuning uchun ham ma'naviy-ma'rifiy asoslarni o'rganish va ularni hayotga tatbiq etish bugungi kunning kechiktirib bo'lmaz talabidir. Bizning milliy tariximiz va zamonaviy taraqqiyot strategiyamiz aynan oilani muqaddas saqlash orqali yuksaklikka erishishni ko'zda tutadi.

Har bir ota-ona o'z farzandining nafaqat jismoniy, balki ma'naviy sog'lomligi uchun ham mas'ul ekanini anglagan taqdirdagina biz ekstremizmga qarshi chinakam g'oliblikka erishishimiz mumkin.

Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishda oilaviy tarbiyaning ahamiyatini tahlil qilish ekanimiz, avvalo xavfsizlik va ma'naviyat tushunchalarining ajralmasligini anglashimiz lozim. Islom Karimov o'zining fundamental asarida ta'kidlaganidek, "Markaziy Osiyoda mintaqaviy xavfsizlikka tahdid solayotgan asosiy xatarlardan biri diniy ekstremizmdir" [1; 42-b.]. Ushbu tahdidga qarshi kurashishda oiladagi ma'naviy muhit eng mustahkam strategik nuqta hisoblanadi. Ma'naviy immunitet shakllanmagan inson o'zining mustaqil fikriga ega bo'lmaydi va begona mafkuralar ta'siriga tez tushadi. Muallif qayd etganidek, "Mafkuraviy poligonlardagi kurash yadro poligonlaridagidan ham kuchliroq bo'lib bormoqda" [1; 88-b.]. Bunday sharoitda oila o'z farzandini g'oyaviy tajovuzlardan asraydigan asosiy qo'rg'on bo'lishi shart. Ma'naviyat shunday kuchki, u insonni ruhan poklanishga, qalban ulg'ayishga chorlaydi hamda vijdonini uyg'otadi. Islom Karimov yozadi: "Ma'naviyat — insonni ruhan poklanish, qalban ulg'ayishga chorlaydigan, odamning ichki dunyosi, irodasini baquvvat qiladigan beqiyos kuch" [2; 24-b.]. Darhaqiqat, oilada olingan ilk tarbiya bolaning iymon-e'tiqodini shakllantiradi. Agar oila muhitida vijdon, adolat va mehr tuyg'ulari ustuvor bo'lsa, bunday shaxs hech qachon terrorchilik kabi insoniyatga qarshi harakatlarda qatnashmaydi.

Bu borada ma'rifatparvar bobomiz Abdulla Avloniyning qarashlari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Uning axloqiy tarbiya haqidagi o'gitlari ekstremizm profilaktikasining eng muhim metodik asoslaridan biri bo'la oladi. Avloniy ta'kidlaganidek, "Tarbiya biz uchun yo hayot — yo mamot, yo najot — yo halokat, yo saodat — yo falokat

masalasidir” [3; 11-b.]. Ushbu o‘tkir jumlar bugun bizni ogohlikka chorlaydi: agarki yoshlar tarbiyasiga befarq bo‘lsak, bu jamiyat uchun halokatli oqibatlariga olib kelishi mumkin. Oiladagi tarbiya jarayoni har bir so‘z va har bir harakatdan boshlanadi. Avloniyning fikricha, “Axloq — insonning nafsini tiymoq, yomon ishlardan to‘xtatmoq, yaxshi amallar bilan bezamoqdir” [3; 15-b.]. Agar yosh yigit-qizlarimiz oilada nafsini jilovlashni va ma’naviy poklikni o‘rgansalar, ularni moddiy manfaatlar bilan ekstremistik to‘dalarga jalb qilib bo‘lmaydi. Bobomiz yana yozadilar: “Ilm insonning qadrini oshirur, odob esa uni saodatga yetkazur” [3; 22-b.]. Terrorizmning ildizi johillikda bo‘lsa, uning davosi ma’rifat va chiroyli xulqdir. Shuning uchun ham Islom Karimov aytganidek, “Oila muqaddas bo‘lsa, u yerda voyaga yetgan farzand ham jamiyatning muqaddasligini anglaydi” [2; 41-b.].

Bugungi kunda mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar, xususan, yangi tahrirdagi taraqqiyot strategiyalari ham aynan inson kapitalini va uning xavfsizligini markazga qo‘yadi. Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan strategik maqsadlarda oila mustahkamligi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishi etib belgilangan. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasida shunday deyiladi: “Ma’rifatli jamiyat — har qanday tahdidga qarshi turishning eng ishonchli kafolatidir” [4; 45-b.]. Bu strategik maqsad oiladan boshlanib, butun jamiyatni qamrab oladi. Davlatimiz rahbari ta’kidlaganidek, “Bizning eng katta boyligimiz — tinchlik va barqarorlik bo‘lib, uni ko‘z qorachig‘idek asrash har bir fuqaroning, avvalo ota-onalarning burchidir” [4; 58-b.]. Ekstremizmga qarshi profilaktika deganda, faqatgina taqiqlar emas, balki yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularga to‘g‘ri ma’rifat ulashish tushuniladi. Strategiyada belgilanganidek, “Milliy o‘zlikni anglash va umuminsoniy qadriyatlarni hurmat qilish — yoshlarni yot mafkuralardan himoya qilishning bosh yo‘lidir” [4; 72-b.].

Mirziyoyev qayd etganidek, “Virtual olamdagi tahdidlar real hayotdagi xavflardan kam emas, shuning uchun hushyorlikni ikki barobar oshirish lozim” [4; 84-b.]. Xulosa qilib aytganda, oila — bu yoshlarning ma’naviy olamini shakllantiruvchi laboratoriya. Ushbu laboratoriyada sof va toza g‘oyalar shakllansa, hech qanday ekstremizm virusi unga yaqinlasha olmaydi. Ma’naviyatimizning kuchi bizning birdamligimizda va oilalarimizning tinchligidadir. XXI asrning murakkab xatarlari bizdan doimiy uyg‘oqlikni va yuksak ma’naviyatni talab etadi.

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishning ma’naviy-ma’rifiy asoslari aynan oila bag‘rida shakllanadi va kamol topadi. Agar har bir ota-onaga o‘z farzandiga yoshligidanoq insonni sevishtirishni, vatanini ardoqlashni va ilm o‘rganishni o‘rgatsa, yot g‘oyalar uchun hech qanday joy qolmaydi. Ma’naviyatning yuksalligi — davlatning yengilmas kuchidir va bu kuchning ildizlari har bir xonadonga borib taqaladi.

Abdulla Avloniy aytganidek, tarbiya masalasi biz uchun nafaqat bugungi kun, balki kelajak taqdiridir. Strategik maqsadlarimizda belgilangan "ma'rifatli jamiyat" qurish g'oyasi bevosita oila institutini isloh qilish va uni himoya qilishni talab etadi. Ma'naviy immunitetga ega yoshlar har qanday mafkuraviy xurujlar va xavfsizlikka tahdidlarga munosib javob bera oladigan mard va jasur insonlar bo'lib yetishadilar. Biz yuksak ma'naviyatimiz bilan ekstremizmning qorong'u g'oyalarini yoritishimiz va jamiyatimizda tinchlik quyoshini doimo charaxlatib turishimiz shart. Oiladagi iliq munosabatlar, o'zaro ishonch va samimiyat — yoshlarni radikallashtirishdan saqlab qoluvchi eng samarali vositadir. Globallashtirish sharoitida biz o'zligimizni yo'qotmasligimiz va milliy qadriyatlarimizni ko'z qorachig'idek asrashimiz kerak. Shunda biz nafaqat bugunni, balki kelajak avlodlarning tinch hayotini ham kafolatlagan bo'lamiz.

Adabiyotlar Ro'yxati

- 1.Karimov I.A. XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. – T.: "O'zbekiston", 1997. – 326 b.
- 2.Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: "Ma'naviyat", 2008. – 176 b.
- 3.Avloniy A. Turkiy Guliston yoxud axloq. – T.: "O'qituvchi", 1992. – 160 b.
- 4.Mirziyoyev Sh.M. "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-sonli Farmoni. – T.: "Adolat", 2023.